

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Rady ustanawiającego program pomocy na rzecz likwidacji obiektów jądrowych elektrowni jądrowej Ignalina na Litwie (»program Ignalina«) oraz uchylającego rozporządzenie Rady (UE) nr 1369/2013”

[COM(2018) 466 final – 2018/0251 (NLE)]

„Wniosek dotyczący rozporządzenia Rady ustanawiającego specjalny program likwidacji obiektów jądrowych i gospodarowania odpadami promieniotwórczymi oraz uchylającego rozporządzenie Rady (Euratom) nr 1368/2013”

[COM(2018) 467 final – 2018/0252 (NLE)]

oraz

„Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie oceny i realizacji programów pomocy unijnej na rzecz likwidacji obiektów jądrowych w Bułgarii, na Słowacji i Litwie”

[COM(2018) 468 final]

(2019/C 110/26)

Sprawozdawca: **Rudy DE LEEUW**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 12.7.2018
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.
Sekcja odpowiedzialna	Transport, Energia, Infrastruktura i Społeczeństwo Informatyczne
Data przyjęcia przez sekcję	20.11.2018
Data przyjęcia na sesji plenarnej	12.12.2018
Sesja plenarna nr	539
Wynik głosowania	177/8/6
(za/przeciw/wstrzymało się)	

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES przyjmuje z zadowoleniem wniosek Komisji i zwraca uwagę na sformułowane w niniejszej opinii propozycje dotyczące przyszłych środków towarzyszących.

1.2. Komitet nie proponuje żadnych zmian we wniosku, lecz apeluje o wzmocnienie monitorowania działań dotyczących zagadnień wskazanych w opinii, zwłaszcza w odniesieniu do:

- zorientowanego na zrównoważony rozwój podejścia przy wyborze źródeł energii,
- właściwego uwzględnienia przede wszystkim szczególnej sytuacji Litwy, ale także innych krajów w kontekście kwestii społeczno-gospodarczych,
- rozpowszechniania w całej UE wiedzy w zakresie demontażu oraz kwestii szkolenia pracowników,
- bezpiecznego i zrównoważonego gospodarowania odpadami promieniotwórczymi,
- wzmocnienia wskaźników efektywności, włączając w to ochronę pracowników przed promieniowaniem.

1.3. Należy zachęcać organizacje społeczeństwa obywatelskiego do udziału w monitorowaniu tych działań i wspomagać je w tym, wraz z ekspertami i przedstawicielami władz.

1.4. Komitet zwraca się do Komisji Europejskiej o dokonanie oceny sytuacji określonej do czasu zakończenia eksploatacji kilku elektrowni jądrowych w UE i przedstawienie sprawozdania z propozycjami minimalizacji kosztów i ryzyka związanego z likwidacją reaktorów i składowaniem odpadów promieniotwórczych. W sprawozdaniu należy również zwrócić uwagę na skutki znacznego ograniczenia w UE zdolności przerobu paliwa i odpadów promieniotwórczych z powodu brexitu, a z drugiej strony wystąpienia nadwyżki zdolności przerobowych w Zjednoczonym Królestwie.

2. Streszczenie wniosków

2.1. Komisja wnioskuje, aby podczas obowiązywania wieloletnich ram finansowych na okres po 2020 r. (WRF na lata 2021–2027) kontynuować w pozostałym zakresie programy pomocy finansowej na rzecz likwidacji obiektów jądrowych oraz gospodarowania odpadami promieniotwórczymi w Bułgarii (bloki 1–4 elektrowni jądrowej Kozłoduł), na Słowacji (bloki 1–2 elektrowni jądrowej Bohunice V1) i na Litwie (bloki 1–2 elektrowni jądrowej Ignalina).

2.2. Wnioski Komisji zawierają dwie zmiany.

- Zwiększenie elastyczności budżetowej: „Możliwe będzie uzyskanie dodatkowej elastyczności budżetowej dzięki ponownej dystrybucji środków pomiędzy działaniami, zgodnie z potrzebami, do właściwej lokalizacji i we właściwym czasie, w zależności od postępu w realizacji działań”. Uwzględnić się tu zmienny i często nieprzewidywalny poziom wydatków w danym roku.
- Włączenie do programu likwidacji niektórych obiektów jądrowych JRC w Niemczech, we Włoszech, w Belgii i w Niderlandach.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES z zadowoleniem odnotowuje, że po osiągnięciu jednego z celów programu (aby lepiej uwzględnić potrzeby i zapewnić bezpieczną likwidację obiektów), na następnym etapie program będzie ukierunkowany na działania likwidacyjne obejmujące wyzwania z zakresu bezpieczeństwa radiacyjnego. Działania te należy także oceniać pod kątem podejścia ukierunkowanego na zrównoważony system energetyczny zgodnie z umowami międzynarodowymi, których stroną jest Unia (porozumienie klimatyczne z Paryża, zaangażowanie UE na rzecz gospodarki niskoemisyjnej itp.).

3.2. W sprawozdaniu w sprawie oceny i realizacji programów pomocy unijnej na rzecz likwidacji obiektów jądrowych w Bułgarii, na Słowacji i Litwie (zwanym dalej „sprawozdaniem”) potwierdzono, że kontynuacja programów jest możliwa z finansowego punktu widzenia. EKES zwraca uwagę, że szacunki budżetowe przewidziane w WRF na okres po 2020 r. na kontynuację i zakończenie programu Kozłoduł i programu Bohunice odpowiadają mniej niż jednej czwartej kwoty zapisanej w WRF na lata 2014–2020 (63 mln EUR na Kozłoduł i 55 mln EUR na Bohunice) i zapewnią osiągnięcie uzgodnionego stadium końcowego procesu likwidacji. Szacunkowe środki budżetowe na wieloletnie ramy finansowe po 2020 r. wynoszą 522 mln EUR, co stanowi wzrost w porównaniu z WRF na lata 2014–2020.

3.3. EKES podkreśla, że wciąż istnieją pewne obawy dotyczące Litwy. Komitet wskazuje, że budżet przewidziany przez Komisję pokrywa jedynie 70 % zapotrzebowania na ten okres, i w związku z tym uważa, że wniosek nie jest wyrazem solidarności ani nie stanowi wystarczającego wsparcia finansowego dla projektu, który ma również znaczenie dla państw sąsiadujących. Udana likwidacja elektrowni Ignalina stanowi największe wyzwanie w zakresie bezpieczeństwa jądrowego w UE i musi zostać przeprowadzona przy jak najmniejszym ryzyku dla obywateli Unii Europejskiej.

3.4. EKES docenia inicjatywę Komisji, aby włączyć niektóre obiekty jądrowe JRC do programu na rzecz Bułgarii i Słowacji. Szacunkowy budżet na likwidację obiektów jądrowych JRC wynosi 348 mln EUR. EKES podkreśla znaczenie wzorcowej roli, jaką UE musi odegrać przy zarządzaniu operacjami JRC, ponieważ wyłączna odpowiedzialność za to spoczywa na Komisji (JRC) jako na posiadaczu zezwolenia. Zgodnie z Traktatem Euratom JRC musi realizować swoje historyczne zobowiązania wynikające z działań w dziedzinie jądrowej oraz likwidować swoje zamknięte obiekty jądrowe. Program ma ogromny potencjał pod względem tworzenia wiedzy i dzielenia się nią. Ułatwia w ten sposób państwom członkowskim UE likwidację ich instalacji.

3.5. W odniesieniu do wiedzy EKES podkreśla także znaczenie oceny gospodarczych i społecznych skutków demontażu, np. na rynku pracy, a także wskaźników zdrowotnych i rozwoju strukturalnego w regionie danego państwa członkowskiego. Ważne jest, by przy okazji demontażu zapewniono teoretyczne i praktyczne dodatkowe szkolenia lokalnej siły roboczej w obszarach działań, które będą miały zasadnicze znaczenie w przyszłości. Szkolenia te nie mogą zostać wyłączone z finansowania.

3.6. EKES, apelując o ściślejsze monitorowanie, zaleca, by środki finansowe w ramach programu przeznaczyć na zapewnienie odpowiedniego uczestnictwa zainteresowanych lokalnych i krajowych organizacji społeczeństwa obywatelskiego, co ma stanowić niezależne, wiarygodne i stałe publiczne monitorowanie działań podejmowanych w ramach tej pomocy finansowej.

3.7. EKES z zadowoleniem odnotowuje, że Słowacja, Bułgaria i Litwa dokonały znaczących postępów w zakresie likwidacji reaktorów w uzgodnionym terminie. Niemniej jednak EKES zwraca uwagę, że w najbliższej przyszłości pojawiają się pewne wyzwania związane z demontażem rdzenia reaktora i innymi działaniami w budynkach reaktora. W sprawozdaniu niewiele mówi się o ograniczeniach w gospodarowaniu odpadami promieniotwórczymi, w szczególności w odniesieniu do węgla, oraz o starych reaktorach we Francji i w Zjednoczonym Królestwie. EKES zaleca, aby w sprawozdaniu przeanalizowano również kwestię gospodarowania odpadami promieniotwórczymi, co stanowi bardzo ważny problem w perspektywie długoterminowej.

3.8. EKES zwraca również uwagę na dobrą praktykę, w szczególności w obiekcie Ignalina, polegającą na udzielaniu pomocy byłym pracownikom elektrowni jądrowych w znalezieniu zatrudnienia na lokalnym rynku pracy, co nie tylko jest społecznie wartościowym przedsięwzięciem, ale także sprzyja rozwijaniu konkretnych umiejętności związanych z likwidacją i przekazywaniu wiedzy. EKES uważa to za interesujący sposób zaspokajania potrzeb tych osób. Ponadto podejście takie może obejmować środki ukierunkowane na szkolenie pracowników. Należy zachęcać ośrodki badawcze do aktywnego udziału w takich projektach, które muszą być odpowiednio wspierane pod względem finansowym.

3.9. Zakres programów jest zgodny z polityką bezpieczeństwa UE zawartą w trzech dyrektywach:

- 1) dyrektywa Rady 2011/70/Euratom⁽¹⁾ ustanawiająca ramy wspólnotowe w zakresie odpowiedzialnego i bezpiecznego gospodarowania wypalonym paliwem jądrowym i odpadami promieniotwórczymi;
- 2) dyrektywa Rady 2009/71/Euratom⁽²⁾ oraz zmieniająca ją dyrektywa Rady 2014/87/Euratom⁽³⁾ ustanawiająca wspólnotowe ramy bezpieczeństwa jądrowego obiektów jądrowych;
- 3) dyrektywa Rady 2013/59/Euratom⁽⁴⁾ ustanawiająca podstawowe normy bezpieczeństwa w celu ochrony przed zagrożeniami wynikającymi z narażenia na działanie promieniowania jonizującego.

3.10. Jednak ze względów historycznych stanowią one częściowe odstępstwo od zasady ostatecznej odpowiedzialności państw członkowskich za zapewnienie adekwatnych zasobów finansowych na potrzeby likwidacji obiektów jądrowych i gospodarowania odpadami promieniotwórczymi. EKES zgodził się już z tym podejściem, odwołując się do zasady solidarności.

3.11. Ponadto zwiększenie bezpieczeństwa jądrowego ma kluczowe znaczenie nie tylko na szczeblu regionalnym lub krajowym, lecz także na szczeblu europejskim a nawet globalnym. Dlatego też wspólny wysiłek na rzecz bezpiecznego rozwiązywania problemów technicznych w zakresie likwidacji obiektów jądrowych oraz zdobywanie wiedzy w tej dziedzinie są ważne nie tylko dla zainteresowanych regionów lub państw członkowskich, lecz także dla całej Unii Europejskiej. EKES podkreśla więc potrzebę ściślejszej współpracy między państwami członkowskimi i uczestnikami programów a Komisją.

3.12. EKES z zadowoleniem odnotowuje, że program umożliwił opracowanie nowych wysoce skutecznych narzędzi służących zmniejszeniu ilości odpadów. EKES zaleca Komisji, aby aktywnie wspomagała dzielenie się wiedzą na ten temat.

3.13. EKES uznaje znaczenie kluczowych wskaźników efektywności używanych do monitorowania postępów w zakresie likwidacji i jej kosztów finansowych. Zwraca uwagę na staranne monitorowanie i skuteczne wdrażanie wymogów programu. Podkreśla, że finansowane przez UE działania powinny zatrudniać wysokiej jakości z poszanowaniem najwyższych standardów bezpieczeństwa i ochrony radiologicznej zgodnie ze wspomnianymi wyżej właściwymi dyrektywami UE.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. W świetle powyższych rozważań EKES uznaje, że powinno być możliwe uzyskanie bardziej konkretnego obrazu stanu praktycznej ochrony radiologicznej w każdym z przedmiotowych obiektów, a także strategii ALARA („na najniższym racjonalnie osiągalnym poziomie”). Oczywiście na każdym państwie członkowskim spoczywa wyłączna odpowiedzialność za zapewnienie tej ochrony, zgodnie z art. 5 dyrektywy 2013/59/Euratom ustanawiającej podstawowe normy bezpieczeństwa w celu ochrony przed zagrożeniami wynikającymi z narażenia na działanie promieniowania jonizującego. Utrzymanie dawki promieniowania, na jakie są narażeni pracownicy, w zakresie zoptymalizowanej wartości dawki

⁽¹⁾ Dz.U. L 199 z 2.8.2011, s. 48.

⁽²⁾ Dz.U. L 172 z 2.7.2009, s. 18.

⁽³⁾ Dz.U. L 219 z 25.7.2014, s. 42.

⁽⁴⁾ Dz.U. L 13 z 17.1.2014, s. 1.

efektywnej jest reprezentatywnym wskaźnikiem, odpowiadającym jednemu z celów programów, jakim jest skoncentrowanie się na zapewnieniu bezpieczeństwa radiacyjnego. Dane te muszą być dostępne w rejestrze organów ds. bezpieczeństwa i ochrony radiologicznej w zainteresowanych państwach członkowskich.

4.2. Kolejną kwestią jest trwale składowanie odpadów promieniotwórczych. Wyłącznie odpowiedzialność w tym zakresie jednoznacznie ponosi dane państwo członkowskie. EKES zaleca jednak, by Komisja wspierała nie tylko wymianę wiedzy, ale także dynamiczną współpracę między państwami członkowskimi, jeśli jest to możliwe od strony prawnej. Pomoże to osiągnąć wysoki poziom bezpieczeństwa przy zachowaniu rozsądnych parametrów ekonomicznych.

4.3. Wydaje się, że niewiele informacji podaje się na temat współpracy z lokalnymi organami ds. bezpieczeństwa. Niemniej jednak niektóre problemy wskazane we wniosku dotyczącym rozporządzenia Rady ustanawiającego specjalny program likwidacji obiektów jądrowych i gospodarowania odpadami promieniotwórczymi oraz uchylającego rozporządzenie Rady (Euratom) nr 1368/2013 wymagają dalszej uwagi, zwłaszcza że w związku z „długotrwałymi procedurami udzielania zezwoleń przez organy krajowe” powstają „trudności w zarządzaniu programem”. Komisja dysponuje wieloma narzędziami służącymi pogłębieniu tej współpracy, a jednym z nich jest grupa ENSREG.

4.4. Komitet zwraca uwagę, że kilka elektrowni jądrowych w Unii Europejskiej osiągnęło już koniec okresu eksploatacji lub też zbliża się do niego i będzie wymagało likwidacji. Jest to wyłączna odpowiedzialność państwa członkowskiego, jednak EKES wzywa Komisję Europejską do oceny sytuacji i przedstawienia sprawozdania zawierającego propozycje dotyczące minimalizacji kosztów i ryzyka likwidacji reaktorów oraz składowania odpadów promieniotwórczych. W sprawozdaniu należy również zwrócić uwagę na skutki znacznego ograniczenia w UE zdolności przerobu paliwa i odpadów promieniotwórczych z powodu brexitu, a z drugiej strony wystąpienia nadwyżki zdolności przerobowych w Zjednoczonym Królestwie.

Bruksela, dnia 12 grudnia 2018 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
